

ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUVNING AHAMIYATI

*TERMIZ IQTISODIYOT VA SERVIS UNIVERSITETI
PEDAGOGIKA VA IJTIMOYIY GUMANITAR FANLAR FAKULTETI
BOSHLANG'ICH TA'LIM 2-KURS TALABASI JUMHAMADOVA JASMINA*

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning mohiyati, uning asosiy tamoyillari, afzalliklari hamda ta'lim jarayoniga tatbiq etish yo'llari yoritilgan. Shuningdek, o'quvchi shaxsining individual xususiyatlarini hisobga olish, mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirishda bu yondashuvning o'rni tahlil qilingan. Tadqiqot davomida pedagogik nazariyalar, ilg'or xorijiy tajribalar va O'zbekiston ta'lim tizimidagi islohotlar o'rganilib, shaxsga yo'naltirilgan ta'limning amaliy ahamiyati asoslab berilgan.

Tayanch so'zlar: shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, individual yondashuv, ta'lim sifati, pedagogik innovatsiya, kompetensiya, o'quvchi faoliyati, mustaqil fikrlash, refleksiya.

Kirish

XXI asr ta'limi insonni har tomonlama rivojlantirish, uning aqliy, ma'naviy va ijodiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishni ko'zlaydi. Shu sababli, bugungi kunda ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bu yondashuv o'quvchini bilimni passiv qabul qiluvchi emas, balki o'z o'qish faoliyatini boshqaruvchi faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim sifatini oshirish va ilmiy salohiyatni

rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, shuningdek, "O'zbekiston – 2030" strategiyasida inson kapitalini rivojlantirish asosiy yo'nalish sifatida belgilangan. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim ana shu maqsadlarni ro'yobga chiqaruvchi zamonaviy pedagogik yo'nalish bo'lib, u o'quvchini mustaqil o'rganishga, o'zini anglashga va o'z salohiyatini namoyon etishga yo'naltiradi.

Tahlil

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning nazariy asoslari rus olimi K. Rogers, A. Maslou, L. S. Vygotskiy, J. Dyui kabi pedagog va psixologlar tomonidan ishlab chiqilgan. Ularning fikriga ko'ra, ta'limning markazida o'quvchi shaxsining qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlari turishi kerak. Bu yondashuv har bir o'quvchini o'z imkoniyatlarini kashf etuvchi faol subyekt sifatida qaraydi.

Bu yondashuv quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Individual yondashuv – har bir o'quvchining qobiliyat, bilim darajasi, o'rganish uslubi inobatga olinadi.

2. Faol o'qitish – o'quvchi bilimni mustaqil izlanish, muammoli vaziyatlarni hal etish orqali egallaydi.

3. Hamkorlikdagi ta'lim – o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida o'zaro ishonch, hurmat va erkin fikr almashinuvi muhitining yaratilishi.

4. Refleksiya – o'quvchining o'z o'qish jarayonini tahlil qilishi, muvaffaqiyat va xatolarni anglab, o'zini rivojlantirish yo'llarini belgilashi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim natijasida o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil, ijodkorlik, kommunikativlik va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalari shakllanadi. O'qituvchi esa endilikda bilim manbai emas, balki yo'naltiruvchi, murabbiy, hamkor rolini bajaradi.

Bugungi kunda O‘zbekiston ta’lim tizimida ushbu yondashuv bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Umumta’lim maktablarida kompetensiyaga asoslangan davlat ta’lim standartlari joriy qilinib, o‘quvchilarning amaliy faoliyatini kuchaytirishga e’tibor qaratilmoqda. Oliy ta’limda esa modul tizimi, akademik mustaqillik, loyiha asosida o‘qitish va refleksiya darslari orqali talabalarni faol subyektga aylantirish mexanizmlari ishlab chiqilmoqda. Shuningdek, AKT vositalari yordamida o‘quvchilarning individual rivojlanish trayektoriyasini shakllantirish imkoniyatlari yaratilmoqda.

Muhokama

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning afzalliklari juda ko‘p. Avvalo, bu yondashuv ta’lim jarayonini insonparvarlashtiradi: o‘quvchi o‘z qadr-qimmatini his etadi, o‘qituvchi bilan hamkorlikda bilim oladi. Shu orqali o‘quvchilarda ichki motivatsiya, ya’ni o‘rganishga bo‘lgan ichki ehtiyoj shakllanadi. Natijada bilim olish jarayoni majburiyatdan ko‘ra ehtiyojga aylanadi.

Shu bilan birga, bu yondashuvning ayrim muammolari ham mavjud. Jumladan:

O‘qituvchilarning aksariyati an’anaviy metodlarga o‘rganib qolgan bo‘lib, yangicha pedagogik texnologiyalarni qo‘llashda qiynaladi.

Zamonaviy ta’lim tizimida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning ahamiyati

Zamonaviy ta’lim tizimida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv markaziy o‘rinni egallaydi. Bu yondashuv o‘quvchini ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. O‘quvchi endi bilimni tayyor holda emas, balki mustaqil izlanish orqali egallaydi. Har bir o‘quvchining shaxsiy qobiliyati, qiziqishi va ehtiyoji inobatga olinadi. O‘qituvchi esa bilim beruvchi emas, balki yo‘naltiruvchi va maslahatchi rolini bajaradi. Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim insonparvarlik g‘oyalariga asoslanadi. Bunda o‘quvchining qadr-qimmatini, mustaqil fikri va individual rivojlanish yo‘li muhim hisoblanadi. Har bir o‘quvchining o‘z imkoniyatlarini namoyon etishi uchun

sharoit yaratiladi. O'quvchi o'z fikrini erkin bildirishga, muammoni hal etishga o'rganadi. Bu yondashuv o'quvchilarda mas'uliyat va tashabbuskorlikni rivojlantiradi. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasida ishonchli muloqot o'rnatiladi. Bunday muhitda o'quvchi o'zini qadrlangan shaxs sifatida his qiladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda har bir dars o'quvchining faol ishtirokiga asoslanadi. Bu jarayonda hamkorlik, fikr almashish va refleksiya muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi darsda turli metodlardan foydalanadi. Interfaol o'yinlar, muammoli savollar, amaliy mashg'ulotlar shaxsiy yondashuvni mustahkamlaydi. O'quvchi o'zining kuchli va zaif tomonlarini tahlil qiladi. Shu orqali u o'zini rivojlantirish strategiyasini tuzadi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchini hayotga tayyorlaydi. Bu jarayonda bilim emas, balki ko'nikma va kompetensiyalar muhim o'rin tutadi. O'quvchi axborotni izlab topadi, tahlil qiladi va undan foydalana oladi. O'qituvchi esa unga yo'l-yo'riq ko'rsatadi. Zamonaviy ta'limda bu yondashuv o'quvchilarni ijodkorlikka undaydi. Har bir o'quvchi o'z fikrini himoya qila oladi. Mustaqil qaror qabul qilish, tanqidiy fikrlash, hamkorlikda ishlash ko'nikmalari rivojlanadi. Bunday ta'limda xatolar jazolanmaydi, balki o'rganish vositasi sifatida qabul qilinadi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchining ichki motivatsiyasini kuchaytiradi. O'quvchi bilim olish jarayonidan zavq oladi. Darslar o'zaro hurmat va ochiqlik asosida o'tadi. O'quvchining mustaqil ishlashi, o'zini baholashi va o'zini rivojlantirishiga e'tibor qaratiladi. Ta'limda bu yondashuv milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashganda yanada samarali bo'ladi. O'qituvchining shaxsiy madaniyati, empatiyasi va pedagogik mahorati bu yondashuvni belgilovchi asosiy omillardir. Zamonaviy o'qituvchi o'quvchi ruhiyatini his eta olishi kerak. O'quvchini faqat baho bilan emas, balki rag'bat bilan ilhomlantirish muhimdir. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim natijasida mustaqil, erkin fikrlovchi, o'zini anglashi rivojlangan shaxs shakllanadi. Bu yondashuv yoshlarni kelajak hayot uchun tayyorlaydi. Har bir inson o'z qobiliyatini ro'yobga chiqarish imkoniga ega bo'ladi. Shu bois bu yondashuv zamonaviy ta'limning asosiy mezoniga aylangan.

Sinfda o'quvchilar sonining ko'pligi individual yondashuvni to'liq amalga oshirish imkonini cheklaydi.

Har bir o'quvchining psixologik holatini kuzatish va tahlil qilish uchun o'qituvchidan ko'p vaqt va resurs talab etiladi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun o'qituvchilarning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish, metodik qo'llanmalar va raqamli vositalar bilan ta'minlash zarur. Shuningdek, ta'lim muassasalarida pedagogik innovatsiyalar laboratoriyalari, tajriba-sinov maydonchalari tashkil etilishi o'qituvchilarga yangicha yondashuvlarni amalda sinab ko'rish imkonini beradi. Xorijiy tajribalarga nazar tashlasak, Finlyandiya, Yaponiya, Kanada va Janubiy Koreya ta'lim tizimlarida o'quvchining qiziqishlari asosida individual rivojlanish rejalari tuziladi. O'qituvchi o'quvchining rivojlanish jarayonini kuzatib, unga yo'l-yo'riq beradi. O'zbekiston ta'lim tizimi ham mazkur ilg'or tajribalarni milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirib, o'ziga xos modelni yaratmoqda.

Xulosa

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim bugungi kunda samarali, innovatsion va insonparvar ta'lim tizimining asosi sifatida e'tirof etilmoqda. U o'quvchining faolligini, ijodkorligini va mustaqilligini oshirib, jamiyatda raqobatbardosh shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi. Har bir pedagog o'z faoliyatida o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olishi, o'qitish jarayonini hamkorlik asosida tashkil etishi zarur.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning muvaffaqiyati — bu, avvalo, o'qituvchining yangicha dunyoqarashi, pedagogik mahorati va doimiy o'z ustida ishlashi bilan chambarchas bog'liq. Kelajakda ushbu yondashuvni yanada takomillashtirish O'zbekiston ta'lim tizimini xalqaro miqyosda raqobatbardosh

darajaga olib chiqadi va yosh avlodning intellektual salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta’lim sifatini oshirish va ilmiy salohiyatni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-6108-son qarori. — Toshkent, 2021.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — 2020 yil.
3. Rogers, C. “Freedom to Learn.” Merrill Publishing, 1983.
4. Vygotsky, L.S. “Mind in Society.” Harvard University Press, 1978.
5. Xolmatova D., “Pedagogik innovatsiyalar va ta’lim texnologiyalari.” — Toshkent: Fan, 2022.
6. Dewey, J. “Democracy and Education.” Macmillan, 1916.
7. Karimov, N. “Shaxsga yo‘naltirilgan ta’limning nazariy asoslari.” — TDIU ilmiy jurnali, 2023.